

ביאור בדרך אפשר

1 יעקב אבינו מורה ליוסף לקבור אותו בארץ ישראל
 2 ואומר שבגלל זה נאני נתתי לך שכם אחד על אחיך (ומפרש רש"י:
 3 "שכם ממש, היא תהיה לך חלק אחד יתירה על אחיך... דבר אחר: שכם אחד
 4 הוא הבכורה שייטלו בניו שני חלקים ושכם הוא לשון חלק") אֲשֶׁר לְקַחְתִּי
 5 מִיַּד הָאֲמֹרִי בְּחַרְבִּי
 6 וּבְקִשְׁתִּי¹, וְיָדוּעַ
 7 הַדְּיוּקִים בְּזֶה שְׁאֵלוֹת
 8 הַמַּתְעוֹרֵרוֹת כְּתוּבָא מְדִיּוֹק
 9 בְּלִשׁוֹן הַפְּסוּק ב'דְּבָרֶיךָ
 10 אֲלֵקִים-חַיִּים דְּבִרֵי חֲסִידוֹת
 11 בְּדְרוּשֵׁי מֵאֲמָרֵי חֲסִידוֹת שֶׁל
 12 אֲדָמוּר² הִזְקֵן²,
 13 וְאֲדָמוּר הָאֲמֻצְעִי³
 14 וְהַצְמַח צֶדֶק⁴ וְרַבּוֹתֵינוּ
 15 נִשְׂאִינֵנו אֲדָמוּרֵי חֲבֵד⁵
 16 שְׁלֹאֲחֲרֵי-זֶה⁵ מִמְּלֵאֵי מְקוֹמָם
 17 בְּדוֹרוֹת הַבָּאִים, דְּהִנֵּה אֵימָה
 18 בְּגִמְרָא⁶ עַל פְּסוּק זֶה וְכִי
 19 בְּחַרְבּוֹ וּבְקִשְׁתּוֹ לְקַח
 20 וּכְבֵשׁ יַעֲקֹב אֶת שְׁכָם, וְהָאֵל
 21 כָּבֵר נֶאֱמָר⁷ כִּי לֹא
 22 בְּקִשְׁתִּי אֲבָטַח וְחַרְבִּי לֹא
 23 תוֹשִׁיעֵנִי, אֲלֵא חַרְבִּי זֶה
 24 תִּפְלֶה וְקִשְׁתִּי זֶה בְּקִשְׁתִּי,
 25 וְזֶה שְׁפָרַשׁ ה'תְּרַגּוּם
 26 אוֹנְקָלוֹס⁸ כֵּן עַל הַמִּילִים
 27 "בְּחַרְבִּי וּבְקִשְׁתִּי" בְּצִלּוֹתֵי
 28 וּבְכַעֲבוֹתֵי הַתְּפִילָה וּבְכַשְׁתִּי.
 29 וְצִרִיף לְהַבִּין מַהִּי שְׂיָכוֹת
 30 עֲנֵן זֶה שֶׁל כִּיבוֹשׁ הָעִיר שְׁכָם
 31 עַל-יַדֵּי תְּפִילָתוֹ וּבְקִשְׁתּוֹ שֶׁל
 32 יַעֲקֹב לְיוֹסֵף דְּוָקָא,
 33 דְּכַפְּשׁוּטוֹ הָלֹא זֶהוּ מַה
 34 שְׁיַעֲקֹב אוֹמֵר לְיוֹסֵף וְאֵנִי
 35 נָתַתִּי לְךָ שְׁכָם אֶחָד גו',
 36 בְּחַרְבִּי וּבְקִשְׁתִּי, וְנִשְׁאַלְתָּ
 37 הַשְּׂאֵלָה: מַהִּי הַשְּׂיָכוֹת
 38 וְהַקְּשֵׁר הַפְּנִימִי הַמִּיּוֹחַד דְּעֲנֵן
 39 הַתְּפִלָּה לְיוֹסֵף דְּוָקָא
 40 יוֹתֵר מִלְּשָׂאֵר הַשְּׂבָטִים,
 41 וְהָרִי עֲנִיין הַתְּפִילָה הוּא נוֹשֵׂא כְּלָלִי שֶׁשִּׁיךְ לְכָל הַשְּׂבָטִים בְּמִידָה שׁוּוּה וְגַם
 42 צִרִיף לְהַבִּין אֶת הַמּוֹבֵן מִפְּסוּק זֶה שֶׁשְּׂיָכוֹת הַמִּיּוֹחַדֵת שֶׁל עֲנִיין הַתְּפִילָה

ביאור בדרך אפשר

43 לְיוֹסֵף אֵינָה כְּמוֹ שֶׁהוּא אֶחָד מֵהַשְּׂבָטִים אֲלֵא כְּמוֹ שֶׁהוּא עַל
 44 אַחִיךָ, לְמַעַלְהָ מֵאֲחִיו וְגַם פֵּרַט זֶה צִרִיף בִּיאוֹר: מַהוּ עֲנִיין הַמִּיּוֹחַד שֶׁל
 45 יוֹסֵף שָׁבוּ יֵשׁ מַעֲלָה וַיִּתְרוֹן עַל שְׂאֵר הַשְּׂבָטִים "עַל אַחִיךָ", וּמְדוּעַ הַנוֹשֵׂא קְשׁוֹר
 46 בְּמִיּוֹחַד לְעִינֵן הַתְּפִילָה? גַּם צִרִיף לְהַבִּין מְדוּעַ נֶאֱמָר עֲנֵן
 47 הַתְּפִלָּה בְּפְסוּק זֶה בְּלִשׁוֹן
 48 חַרְבִּי וְקִשְׁתִּי, וּבְכַרְט
 49 דְּיִשְׁנָם בְּפְסוּקִים שׁוֹנִים כְּמָה
 50 שְׁמוֹת עַל עֲנֵן הַתְּפִלָּה,
 51 וְכַדְאֵימָה בְּמִדְרָשׁ⁸ עֶשֶׂר
 52 לְשׁוֹנוֹת נִקְרְאוּ תְּפִלָּה,
 53 (שׁוּעָה, צַעֲקָה, נִאֲקָה, רִינָה,
 54 פְּגִיעָה, בִּיצוֹר, קְרִיאָה, נִפְלוּל,
 55 פִּילוּל, תַּחֲנוּנִים) וְהִנֵּה כָּוֹל
 56 יַעֲקֹב אֲבִינוּ לּוֹמֵר לְשׁוֹן
 57 אַחֵר שְׁמוּרָה עַל עֲנֵן
 58 הַתְּפִלָּה, וְלָמָּה אוֹמֵר
 59 דְּוּקָא אֶת הַבִּיטוּי בְּחַרְבִּי
 60 וּבְקִשְׁתִּי. וּבְכַרְט שׁוּר לְשׁוֹן
 61 שֶׁאֲפֶשֶׁר לְטַעוֹת בַּה עַד כַּדִּי כֵךְ
 62 שְׁבַגְמָרָא צִרִיף לְהַבִּיא
 63 רְאִיָה מֵהַפְּסוּק כִּי לֹא
 64 בְּקִשְׁתִּי אֲבָטַח וְכוּ' שְׂאֵין
 65 הַפְּנִיָה לְחַרְבִּי וְקִשְׁתִּי מִמֶּשׁ
 66 אֲלֵא לְתְּפִלָּה, שְׂמֻזָּה
 67 מוּבָן שְׂמַצְד־עֲצָמוֹ לְלֹא
 68 הַהוֹכַחָה שֶׁבְּגִמְרָא הִיּוּ
 69 מְפָרְשִׁים חַרְבִּי וְקִשְׁתִּי
 70 כְּפְשׁוּטוֹ, וְלֹא הִינּוּ יוֹדְעִים
 71 שֶׁהַכּוּוּנָה לְתְּפִילָה וְאֵם כֵּן
 72 לָמָּה לֹא נֶאֱמָר מִלְּכַתְּחִילָה
 73 בְּלִשׁוֹן שְׂמַשְׂמַעוֹתוֹ
 74 הַפְּשׁוּטָה הִיא עֲנֵן
 75 הַתְּפִלָּה? וְעוֹד יוֹתֵר קֶשֶׁה
 76 לְהַבִּין מְדוּעַ נֶקַט כֵּן בְּלִשׁוֹן זֶה
 77 לְאוּר הַעוֹבְדָה שְׂחַרְבִּי
 78 וְקִשְׁתִּי כְּפְשׁוּטוֹ, לֹא רַק
 79 שְׂאֵינָם מוֹרִים עַל עֲנֵן
 80 הַתְּפִלָּה, אֲלֵא שֶׁהוּא עֲנֵן
 81 הַפְּנִי מְעַנֵּן הַתְּפִלָּה.
 82 דְּהִנֵּה כְּתִיב⁹ בְּדְבָרֵי הַנְּבִיא
 83 לֹא בְּחִיל וְלֹא בְּכַח כִּי אֵם בְּרוּחִי אָמַר ה' גו' וְהִנֵּנוּ שְׂיָכוֹל
 84 לְהִיּוֹת אֲפֹן הַמְּלַחְמָה בְּחִיל וּבְכַח, מִלְּחָמָה בְּכָלִי נֶשֶׁק כְּמוֹ חֶרֶב

בס"ד. שבת פרשת ויחי, י"ד טבת,
 ה'תשל"ב
 (הנחה בלתי מוגה)

1) פרשתנו מח, כב. 2) תו"א פרשתנו (בהוספות) קב, א ואילך. 3) תו"ח שם קא, ד ואילך. 4) אוה"ת שם (שכא) תכו, ב ואילך. (שם תקצו, א ואילך). 5) סה"מ תש"ד ע' 97 ואילך. ועוד. 6) ב"ב כגג, א. 7) א. תהלים מד, ז. 8) דבר"ר רפ"ב. וש"נ. 9) זכרי' ד, ו.